

dr Anna Kreft, Zbigniew Mazur

Ocenianie bieżące jako informacja zwrotna wpływająca na efekty nauczania – badania własne

Ocenianie bieżące towarzyszy stale pracy nauczyciela. Jak podano w Rozporządzeniu MEN w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów...¹ „Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych ma na celu monitorowanie pracy ucznia oraz przekazywanie uczniowi informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć”. Prawidłowo stosowana ocena bieżąca jest informacją zwrotną, która pomoże uczniowi osiągać lepsze wyniki w nauce. Informacje zwrotne odnoszące się bezpośrednio do wykonanego zadania oraz do tego, jak wykonać je bardziej efektywnie, wpływają znacząco na osiągnięcia uczniów². Uczniom trudno się uczyć jeśli otrzymują jedynie stopnie zamiast wskazówek na temat, co zrobić, aby stać się lepszymi³. Informacja zwrotna jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na proces uczenia się uczniów⁴.

Celem artykułu jest przedstawienie analizy oceniania bieżącego na przykładzie Szkoły Podstawowej im. Jana Brzechwy w Damnie (gmina Damnica) w oparciu o przeprowadzone badania własne. Głównym celem badania było poznanie, w jakim stopniu informacja zwrotna o ocenach bieżących motywuje uczniów do nauki, jakie sposoby uzasadniania ocen są stosowane w szkole i które z nich są najbardziej doceniane przez uczniów. Ponadto przeprowadzono próbę oceny wpływu prowadzenia regularnego oceniania bieżącego na efekty kształcenia. W dniach od 05.12.2023 r. do 08.12.2023 r. wśród nauczycieli i uczniów przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące oceniania bieżącego. W celu uzyskania miarodajnych wyników w badaniu wzięli udział wszyscy uczniowie klas 4-8 szkoły podstawowej (57 uczniów) oraz wszyscy nauczyciele uczący w tych oddziałach (14 nauczycieli).

Z założenia ocenianie bieżące powinno odbywać się systematycznie, w sposób zaplanowany. Aby

podkreślić konieczność takiego właśnie spojrzenia na ocenianie w Statucie SP w Damnie dodatkowo podano wewnętrzne uregulowania, związane z częstotliwością oceniania bieżącego, którymi powinni kierować się nauczyciele. Zapisano w nim, że minimalna liczba ocen bieżących w ciągu jednego semestru uzależniona jest od przewidzianej do realizacji tygodniowej liczby godzin danego przedmiotu (przy jednej godzinie w tygodniu z danego przedmiotu należy wystawić uczniowi minimum 4 oceny bieżące, przy dwóch godzinach – 5 ocen, przy trzech – 6 ocen, a przy czterech lub więcej – 7 ocen). Dyrekcja szkoły na bieżąco monitoruje systematyczność oceniania. Wszyscy nauczyciele dostosowali się do obowiązujących zasad.

W prezentowanym badaniu wykorzystano technikę ankietowania i narzędzie kwestionariusza ankiety. Ankieta była anonimowa i składała się z 6 pytań, w tym 5 – to zamknięte, natomiast 1 – otwarte. Badanie wśród uczniów przeprowadzono podczas lekcji. Młodzi respondenci mieli podany dodatkowy komentarz do pytań, w razie potrzeby wyjaśniane też były indywidualnie wątpliwości.

Analiza wyników badań ankietowych

Pytanie pierwsze brzmiało: *W jaki sposób i jak często nauczyciele uzasadniają oceny bieżące?* Największa grupa uczniów oceniła, że najczęstszym sposobem udzielania informacji zwrotnej stosowanej przez nauczycieli jest komentarz wpisywany przy ocenie w dzienniku elektronicznym (34% respondentów podało, że *zawsze*). Drugim najczęstszym sposobem jest wpisanie oceny z komentarzem do zeszytu przedmiotowego, trzeci – to rozmowa na forum klasy.

Aż 71% nauczycieli stwierdziło, że podaje komentarz wpisywany przy ocenie w dzienniku elektronicznym *zawsze*, 35 %, że *bardzo często* lub *często*. Zdaniem nauczycieli drugą najczęstszą formą podawania przez nich informacji zwrotnej jest udzielanie jej podczas rozmowy indywidualnej (aż 57% respondentów podało, że *zawsze*). Trzeci częsty sposób informowania ucznia, to zarówno wpisanie oceny z komentarzem do zeszytu przedmiotowego i do zeszytu ćwiczeń (po 43%). Wyniki przedstawiono w tabeli 1.

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 2572)

2. Bąk, O. (2015). Informacje zwrotne w szkole. Perspektywa nauczycieli i uczniów. *Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja*: kwartalnik myśli społeczno-pedagogicznej, 18(3), 85-100 s.

3. Guskey, T. R. (2019). Grades versus comments: Research on student feedback. *Research on student feedback*. Phi Delta Kappan, 101(3), 42-47s.

4. Hattie, J. i Timperley, H. (2007, marzec). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112s.

Tabela 1. Wyniki – odpowiedź na pytanie 1: *W jaki sposób i jak często nauczyciele uzasadniają oceny bieżące?* (U – uczniowie, N – nauczyciele)

Sposób udzielania informacji zwrotnej (wyniki podano w %)	Zawsze		Bardzo często		Często		Czasem		Rzadko		Nigdy	
	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
podczas indywidualnej rozmowy	4	57	12	14	12	21	20	7	29	-	23	-
rozmowa na forum klasy	9	29	17	14	23	14	23	7	17	21	11	7
wpisanie oceny z komentarzem do zeszytu przedmiotowego	13	43	14	-	24	7	25	36	20	14	4	-
wpisanie oceny z komentarzem do zeszytu ćwiczeń	14	43	11	7	11	14	31	21	24	-	9	7
wysłanie informacji zwrotnej mailem	2	7	7	7	4	14	11	36	13	7	63	29
komentarz zapisywany przy ocenie w dzienniku elektronicznym	34	71	20	-	15	-	5	7	13	21	13	-
pisemnie na prośbę rodzica	4	29	4	-	2	-	10	36	33	14	47	14
kontakt telefoniczny	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-
stosowanie nagród dla uczniów	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ustnie na prośbę rodzica	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Na pytanie numer 2: *Jak często ustalona przez nauczyciela ocena bieżąca informuje ucznia o tym, co zrobił dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien się dalej uczyć?* uczniowie odpowiadali w sposób bardzo zróżnicowany. Najczęściej, biorąc pod uwagę odpowiedź uczniów: *zawsze* i *bardzo często* ocena informuje o tym, co i jak wymaga poprawy (48%) oraz o tym, co zrobił dobrze (38%). Natomiast 27% twierdzi, że ocena daje wskazówki, jak powinien dalej się uczyć.

78% nauczycieli twierdzi, że *zawsze*, a 22%, że *bardzo często* wystawiona ocena informuje ucznia, co i jak wymaga poprawy. 64% badanych uważa, że ocena *zawsze* informuje ucznia o tym, co zrobił dobrze, 22%, że *bardzo często*, a 14% – *często*. Również 64% badanych nauczycieli uważa, że ocena bieżąca *zawsze* informuje ucznia, jak powinien się dalej uczyć, a 36%, twierdzi że *często*. Wyniki przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wyniki – odpowiedź na pytanie 2: *Jak często ustalona przez nauczyciela ocena bieżąca informuje ucznia o tym, co zrobił dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien się dalej uczyć?* (U – uczniowie, N – nauczyciele)

Cel oceny bieżącej (wyniki podano w %)	Zawsze		Bardzo często		Często		Czasem		Rzadko		Nigdy	
	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N	U	N
informuje ucznia o tym, co zrobił dobrze	27	64	11	22	26	14	27	-	7	-	2	-
informuje ucznia, co i jak wymaga poprawy	18	78	30	22	16	-	23	-	13	-	-	-
informuje ucznia, jak powinien się dalej uczyć	14	64	13	36	21	-	20	-	21	-	11	-

Na pytanie numer 3: *Które sposoby udzielania informacji o osiągnięciach ucznia są najbardziej doceniane przez uczniów?* ponad połowa młodzieży, bo aż 51% uznała komentarz do pracy ucznia za najlepszy sposób informowania o osiągnięciach. 39% badanych określiło jako dobry sposób informacji podawanie komentarza do oceny dodatkowo uzupełniony o umowne znaki i informacje odnoszące się do kryteriów pracy. Niewiele mniej, bo 30% docenia stosowanie różnych kolorów długopisu dla każdego elementu informacji.

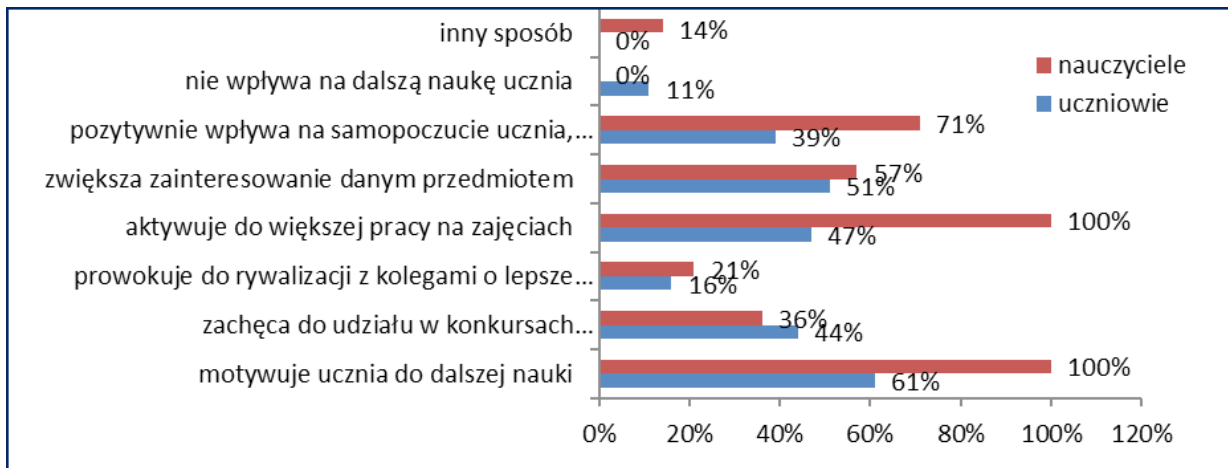
Podobnie wśród nauczycieli, aż 86% uważa, że najbardziej lubianą przez uczniów formą informacji zwrotnej o osiągnięciach jest bezpośredni komentarz do pracy dziecka. Podawanie komentarza do oceny w dzienniku lekcyjnym jest wysoko doceniane przez nauczycieli – 43%. Natomiast umowne znaki i komentarz obok kryteriów do pracy uznaje jako istotne 29% badanych, a 14% respondentów twierdzi, że stosowanie różnych kolorów długopisu dla każdego elementu informacji jest bardzo dobrze przyjmowane przez dzieci i młodzież. 14% podało inne sposoby, które ich zdaniem są doceniane przez uczniów, m.in.: zachętki motywujące, indywidualne rozmowy, uśmiechnięte buźki w przypadku dobrze wykonanego zadania, pochwała na forum klasy. Wyniki przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Najbardziej doceniane przez uczniów sposoby udzielania informacji o osiągnięciach według respondentów

W jaki sposób uzasadnianie ocen pomaga uczniom w dalszej nauce? – to pytanie numer 4. Uzasadnianie ocen motywuje do dalszej nauki – tak uważa 61% uczniów, 51% odpowiedziało, że zwiększa to zainteresowanie przedmiotem, 47% – aktywuje do większej pracy na zajęciach. Uczniowie podkreślali również – 44%, że uzasadnianie ocen sprzyja temu, że chętniej chcą wziąć udział w konkursach przedmiotowych, dla 39% uczniów uzasadnienie oceny ma wpływ na lepsze samopoczucie i większą pewność siebie. 11% badanych twierdzi, że ocenianie bieżące nie ma żadnego wpływu na ich dalszą naukę.

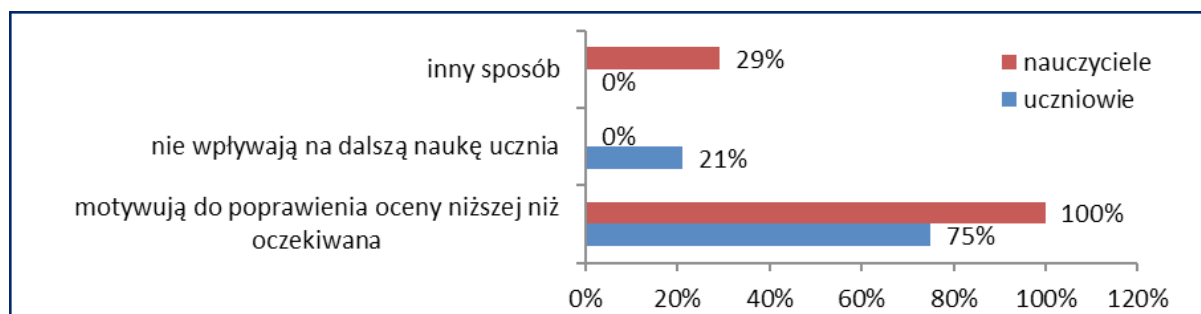
W opinii wszystkich nauczycieli informacja zwrotna o ocenach bieżących motywuje ucznia do dalszej nauki i aktywuje do większej pracy na zajęciach. Rozkład kolejnych, najczęściej podawanych odpowiedzi przez nauczycieli, przedstawia się następująco: pozytywnie wpływa na samopoczucie i pewność siebie – 71% odpowiedzi, zwiększa zainteresowanie przedmiotem – 57%, zachęca uczniów do udziału w konkursach przedmiotowych – 36%. Wyniki przedstawiono na wykresie 2.

Wykres 2. Sposoby uzasadniania ocen pomagające uczniom w dalszej nauce według respondentów

Na kolejne pytanie (5), które brzmiało: *W jaki sposób udzielone przez nauczycieli wskazówki motywują ucznia do samodzielnego uzupełniania wiadomości w przypadku uzyskania przez ucznia oceny niższej od oczekiwanej?* wszyscy nauczyciele odpowiedzieli, że podawane przez nich wskazówki motywują uczniów do samodzielnego uzupełniania wiadomości w przypadku uzyskania oceny niższej od oczekiwanej. 21% pedagogów stwierdziło, iż ich wskazówki niestety nie wpływają na dalszą naukę dziecka, nie motywują. Ponadto wśród innych sposobów motywowania 29% nauczycieli podało, że uzasadnianie ocen pomaga poznać im mocne i słabe strony, ma wpływ na poprawę oceny, jeśli jest taka potrzeba, poprawia wiarę w siebie, pokazuje sposoby uczenia się.

75% uczniów twierdzi podobnie jak nauczyciele, że uzyskana ocena motywuje ich do dalszej nauki i poprawiania ocen niższych niż oczekiwane. Pozostała grupa młodych respondentów nie podała żadnej innej odpowiedzi. Wyniki przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3. Sposoby motywowania ucznia na podstawie wskazówek nauczycieli do samodzielnego uzupełniania wiadomości w przypadku uzyskania przez ucznia oceny niższej od oczekiwanej według respondentów

Na pytanie numer 6: *Co należy zmienić w sposobie przekazywania informacji o osiągnięciach ucznia?* duża grupa uczniów (39%) nie udzieliła odpowiedzi. Spośród podanych propozycji 9% młodzieży domaga się możliwości poprawiania nie tylko ocen niedostatecznych, 5% respondentów chce, aby nauczyciele nie mówili na głos ocen na forum klasy, po 2% uważa, że przy każdej dobrej ocenie należy wstawić uśmiech, pieczątki, rozdawać zachętki, podawać wszystkie informacje w dzienniku elektronicznym. Żadnych zmian nie chce 11% uczniów.

Natomiast wśród nauczycieli pojawiły się pojedyncze propozycje następujących zmian: „wszystkie osiągnięcia uczniów należy pokazywać na forum szkoły”, „więcej doceniać niż wskazywać błędów”, „precyzyjnie (bez ogólników) wskazywać na czym polega popełniony błąd”, „rodzice powinni być na bieżąco informowani o sukcesach i porażkach przez dziennik elektroniczny (po każdej pracy klasowej lub gdy pojawi się konieczność)”. Wyniki przedstawiono na wykresie 4.

Wykres 4. Propozycje zmian w sposobie przekazywania informacji o osiągnięciach według uczniów

Wnioski

Badania pokazały, że w szkole stosowane są różne formy informowania ucznia o jego osiągnięciach. Najczęściej wybieranym sposobem informowania o ocenie bieżącej był komentarz do oceny w dzienniku elektronicznym oraz wpisywanie do oceny komentarza w zeszytach przedmiotowym lub zeszytach ćwiczeń, a także rozmowa na forum klasy. Są to formy, w której nauczyciele przedstawiają krótkie informacje zwrotne zrozumiałe dla dzieci.

Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele zdają sobie sprawę, że ocena bieżąca informuje ucznia o tym, co zrobił dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien uczyć się dalej, aby osiągnąć sukces. Tylko 2% uczniów wyraziło opinię, że na podstawie ocen nie jest w stanie stwierdzić, czy ocena informuje go o tym, co zrobił dobrze, a 11% badanych uważa, że ocena nie informuje o tym co ma poprawić, aby osiągnąć lepsze efekty nauczania. Być może badani uczniowie

źle zrozumieli pytanie i odnieśli się tylko do samego stopnia, a nie do informacji zwrotnej przekazanej przez nauczyciela podczas wystawiania oceny. Najbardziej doceniane przez uczniów sposoby przekazywania informacji zwrotnej to komentarz do pracy ucznia oraz komentarz do oceny w dzienniku elektronicznym.

Obie grupy respondentów deklarują, że uzasadnianie ocen pomaga w dalszej nauce poprzez motywowanie ucznia, aktywowanie do większej pracy na zajęciach, zwiększenie zainteresowania danym przedmiotem, wywiera pozytywny wpływ na samopoczucie i jego pewność siebie, zachęca do udziału w konkursach przedmiotowych oraz prowokuje niekiedy do rywalizacji z kolegami o lepsze oceny. Brak wpływu informacji zwrotnej na dalszą naukę deklaruje 11% badanych uczniów.

Wskazówki udzielane przez nauczycieli, które skupiają się na postępach i osiągnięciach ucznia motywują większość dzieci do poprawiania ocen niższych niż

przewidywana. Jednak 21% badanych wskazuje, że dostarczana informacji zwrotna nie wpływa na jego dalszą naukę. Przyczyną negatywnej odpowiedzi uczniów może być tu fakt, że informacja zwrotna udzielona przez nauczyciela jest trudna do zaakceptowania przez niektórych, albo jest tak podana, że nie jest dla nich zrozumiała.

Większość uczniów nie domaga się zmian w sposobie przekazywania informacji zwrotnej o osiągnięciach ucznia, jakie stosowane są w szkole. Natomiast niewielka część respondentów chciałaby, aby nie podawać ocen na głos na forum klasy, a także, aby przy każdej dobrej ocenie wstawiać uśmiechniętą buźkę, pieczętki i rozdawać zachętki uczniom oraz aby więcej doceniać niż wskazywać błędów, precyzyjniej (bez ogólników) informować na czym polega popełniony błąd. Część młodzieży zwróciła uwagę na brak możliwości poprawiania ocen wyższych niż tylko niedostatecznych, co nie powinno mieć miejsca w praktyce szkolnej. Uczniowie stwierdzili również, że chcieliby, aby rodzice byli na bieżąco informowani o ich sukcesach i porażkach przez dziennik elektroniczny (po każdej pracy klasowej lub gdy pojawi się taka konieczność). Taki system informacji funkcjonował w szkole w czasie pandemii i pewna grupa uczniów przyzwyczaiła się do systematycznych, dodatkowych informacji przekazywanych rodzicom. Praktykę tę w dalszym ciągu kontynuuje część nauczycieli.

Rekomendacje do dalszej pracy

- W dalszym ciągu należy przekazywać informacje zwrotne podczas oceniania i to w języku zrozumia-

łym dla ucznia z zastosowaniem różnych metod objaśniania, aby w procesie uczenia się była ona czynnikiem aktywującym, a nie hamującym.

- Warto przeanalizować wspólnie z uczniami przekazywane przez nauczycieli informacje zwrotne, aby uczniowie zrozumieli, na czym polegał popełniony błąd i co należy zrobić, aby poprawić swoje wyniki w nauce.
- Niezmiennie należy stosować doceniane przez uczniów sposoby informowania o ocenach bieżących, takie jak komentarz do pracy ucznia oraz komentarz zapisywany przy ocenie w dzienniku elektronicznym.
- Należy umożliwiać uczniom poprawianie każdej oceny, którą uznają za niezadowalającą.
- Warto rozważyć wprowadzenie dodatkowych form motywujących uczniów do nauki i jeszcze bardziej doceniać ich mocne strony.
- Należy udzielać wskazówek również tym uczniom, którzy piszą pracę bez błędów lub popełniają ich niewielką liczbę, aby zmobilizować ich do poszerzenia wiedzy i kształtowania nowych umiejętności.

dr Anna Kreft

Nauczyciel konsultant ds. rozwijania zainteresowań i zdolności uczniów oraz edukacji przyrodniczej w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Zbigniew Mazur

Wicedyrektor Szkoły Podstawowej im. Jana Brzechwy w Damnie, nauczyciel biologii, chemii.

BIBLIOTEKA

Biblioteka Słupsk

BBC

ul. Grodzka 3, Słupsk, tel. 59 840 58 23

**PRACOWNIA INTROLOGATORSKA
i PRACOWNIA DIGITALIZCJI**

oferujemy USŁUGI

- **poligraficzne i intrologatorskie**

WYDRUKI:
wizytówki, afisze, plakaty
ulotki (do A3)

OPRAWA
książek, czasopism, prac magisterskich,
laminowanie (do A3),
bindowanie i termobindowanie (do A4)

- **skanowania i OCR**

SKANOWANIE
książek, map, szkiców (do A1)
fotografii, negatywów, slajdów

ROZPOZNAWANIE TEKSTU (OCR)
z zeskanowanych dokumentów
drukowanych